

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

**Projevy defektů výchozího textu ve
studentských překladech**

(Bakalářská práce)

2023

Jan Hejtmánek

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra anglistiky a amerikanistiky

**Projevy defektů výchozího textu ve
studentských překladech**

(Bakalářská práce)

**Displays of defects of the source text in
student translations**

(Bachelor thesis)

Autor: Jan Hejtmánek

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Vedoucí práce: Mgr. Michal Kubánek

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 11.12.2023

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování:

Rád bych poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Michalu Kubánkovi za odborné vedení, ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl v průběhu vytváření této práce.

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Technický překlad.....	11
2.1	Definice technického typu textu.....	11
2.1.1	Technický text z pohledu čtenáře a jeho potřeb.....	11
2.2	Požadavky technického překladu.....	13
3	Defektní výchozí texty.....	15
3.1	Kvalita výchozího textu.....	15
3.2	Závažnost defektů ve výchozím textu.....	16
4	Kompetence překladatelů.....	18
4.1	EMT model kompetence.....	18
4.2	PACTE model kompetence.....	19
4.2.1	Podkategorie.....	20
4.3	Porovnání modelů.....	21
5	Metodologie.....	23
5.1	Materiál.....	23
5.1.1	Účast v překladatelském semináři.....	25
5.2	Dotazník.....	25
5.2.1	Obor studia.....	25
5.2.2	Střední škola.....	26
5.2.3	Dosavadní zkušenosti s překladem.....	26
5.2.4	Zájem o oblast.....	26
5.2.5	Strojový překlad.....	26
5.2.6	Tři nejproblematictější místa překladu.....	26
5.2.7	Nejobtížnější aspekt překladu.....	26
6	Problematická místa překladu.....	28
6.1	Terminologie.....	29

6.2	Logická výstavba	30
6.3	Pragmatika.....	31
7	Analýza studentských překladů.....	33
7.1	Dle oboru studia	33
7.2	Dle absolvované střední školy	33
7.3	Dle dosavadních zkušeností s překladem.....	34
7.4	Dle míry zájmu o oblast výchozího textu	35
7.5	Dle využití strojového překladu	36
7.6	Dle užitečnosti strojového překladu.....	37
7.7	Dle nejobtížnějšího aspektu překladu	37
7.8	Dle problémových míst.....	38
7.8.1	Nekonzistentní vyjadřování autora	39
7.8.2	Nejasné informace.....	39
7.8.3	Technické pasáže	40
7.8.4	Formátování a organizace	40
7.8.5	Volba registru.....	41
8	Závěr.....	42
9	Summary.....	45
10	Seznam použité literatury.....	47
11	Přílohy	49

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příklad typů čtenářů a jejich potřeb (Byrne 2014, 32).....	12
Tabulka 2: Hodnocení problematických míst jednotlivých anonymních překladů	28
Tabulka 3: Analýza překladů dle oboru studia	33
Tabulka 4: Analýza překladů dle absolvované střední školy.....	34
Tabulka 5: Analýza překladů dle studentských dosavadních zkušeností s překladem	34
Tabulka 6: Analýza překladů dle míry zájmu o oblast výchozího textu.....	35
Tabulka 7: Analýza překladů dle využití strojového překladu	36
Tabulka 8: Analýza překladů dle subjektivního hodnocení užitečnosti strojového překladu.....	37
Tabulka 9: Analýza překladů dle nejobtížnějšího aspektu překladu.....	38

Seznam použitých zkratk

AF	Anglická filologie
ATP	Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad
CAT	Computer-Assisted Translation (Počítačem podporovaný překlad)
CT	Cílový text
FF	Filozofická fakulta
MT	Machine translation (Strojový překlad)
QA	Quality Assurance (Zajištění kvality)
SOŠS	Střední odborná škola služeb
TR03	Překladačský seminář 3
VT	Výchozí text

1 Úvod

Cílem této bakalářské práce je zjistit, do jaké míry se defektnost výchozího textu odráží do cílových studentských překladů, a také analyzovat tyto překlady ve vztahu k odpovědím dotazníkového šetření.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V první teoretické kapitole je stručně definován technický typ textu, který je pro potřeby práce následně vymezen dle čtenáře a jeho potřeb pro snadnější identifikaci cílového čtenáře a přístupu k samotnému překladu. Dále jsou zmíněny požadavky na technický překlad s přihlédnutím k tipům od Jodyho Byrna. Druhá teoretická kapitola se zaměřuje na defektní výchozí texty a s tím i na kvalitu výchozího textu obecně. Rozebírá, jak výchozí text ovlivňuje text cílový, za jakých podmínek vznikají defekty a zmiňuje, jak k defektním textům přistupovat. Předmětem třetí teoretické kapitoly se staly dva modely překladatelských kompetencí, konkrétně model EMT a model PACTE. Tyto dva uznávané modely jsou holisticky popsány a poté jsou jednotlivé kompetence obou modelů porovnány ve vztahu k upotřebení při potýkání se s defekty ve výchozím textu.

Část práce je následně věnována metodologii, kde je popsán výběr výchozího textu pro překlad. Součástí je také popis výběru 20 studentů Univerzity Palackého, kteří se výzkumu účastnili. Je zde také popsán vznik vzorového překladu, se kterým byly následně jednotlivé studentské překlady porovnávány. Kapitola metodologie je zakončena popisem všech otázek v rámci dotazníku, který studenti dostali společně se zadáním překladu a vyplňovali jej po vypracování svých překladů.

Následuje praktická část práce, která prvně obeznamuje s výběrem osmi problematických míst, na jejichž základě jsou studentské překlady hodnoceny. Na základě tohoto hodnocení překlady získávají příslušný počet bodů, dle kterých je možné usoudit míru zachování defektů v cílovém textu. Bodové ohodnocení je dále využito k analýzám dle jednotlivých otázek dotazníku, což vede k zjištění, zdali některý z dotazovaných faktorů přispívá k úspěšnější eliminaci defektů v cílovém textu.

2 Technický překlad

Tato práce se zabývá překladem textu technického typu, tato kapitola si klade za cíl definovat jak specifika technického textu, tak i specifika samotného překladu.

2.1 Definice technického typu textu

Jak tvrdí Fontanetová (2013, 3), technický text si jako hlavní cíl klade objektivně předat informace bez jakéhokoliv emočního zabarvení. Cílem je tedy informovat, instruovat, popisovat, vysvětlovat, nebo jinak předávat vědecká fakta a jiné postupy a mechanismy svému čtenáři (Shelton, 1994). Mimo správně volených výrazů k jeho srozumitelnosti přispívají také grafy, ilustrace a tabulky. Technické texty je možné dále vymežit dle různých aspektů, pro potřeby této práce bude technický text vymezen z pohledu cílového čtenáře a jeho potřeb.

2.1.1 Technický text z pohledu čtenáře a jeho potřeb

Jak již bylo zmíněno, cílem technického textu je předat informace čtenáři, proto je vhodné také porozumět tomu, kdo tímto čtenářem je a jaké jsou jeho potřeby (Byrne, 2014). Byrne (2014) dále tvrdí, že na základě této znalosti je poté mnohem jednodušší k překladu přistupovat, porozumět možným obtížím a výzvám a následně tak volit vhodné překladatelské strategie. Proto Byrne (2014) vytvořil jednoduchou tabulku, ve které různé typy čtenářů technického textu popisuje:

Čtenář	Důvody k četbě	Faktory, na které je třeba brát ohled
Zkušený uživatel	Potřebuje pouze rychlý přehled, jak začít. Detailní informace čte později.	Rozdílné typy uživatelů: administrátoři systémů, programátoři atd. Často spěchají a chtějí se rychle dostat k částem, které zrovna potřebují.
Technik	Má za cíl identifikovat a provádět úkony, nalézt součástky atd.	Často čte na pracovišti, informace musí být jednoduše dostupné a pochopitelné, fyzická kopie by měla být velká, rozložitelná na pracovním stole či na podlaze.
Pokročilý uživatel	Řeší problémy, obohacuje své znalosti.	Snaží se vyřešit problémy sám. Jakmile se ovšem projeví jeho znalosti jako

		nedostačující, potřebuje jasnou pomoc. Může také potřebovat různá porovnání a informace, jak se vypořádat s možnými problémy.
Běžný uživatel	Má zájem o návody krok za krokem, které jsou třeba pro vykonání velmi specifických úkonů.	Instrukce musí být jasné, jednoznačné a krátké. Měly by obsahovat pouze nezbytné informace. Může se zde vyskytovat větší podíl grafů.
Nováček	Potřebuje obecný přehled a základy tématu. K řešení problémů vyžaduje detailní informace.	Většinou disponuje velmi omezenými znalostmi a vyžaduje pomalejší tempo s častými vysvětlivkami a definicemi pro obohacení znalostí. Pro návody kroku za krokem je třeba zvolit vhodné tempo.
Běžný čtenář	Obecný zájem, zvědavost, nuda.	Nevyžaduje, aby porozuměl všem informacím. Může se jednat o potenciálního zákazníka nebo zaměstnance. Proto je třeba, aby byl dokument gramaticky bezchybný, profesionální a dobře prezentovaný, aby na čtenáře udělal dobrý dojem.

Tabulka 1: Příklad typů čtenářů a jejich potřeb¹ (Byrne 2014, 32)

Z této tabulky (Tabulka 1) je zřejmé, že každý typ čtenáře má jak jiný důvod k četbě technického textu, tak zároveň k textu přistupuje naprosto odlišně. V jistých případech také záleží na místě, kde se tento text bude číst. Zjistit, kdo tímto čtenářem bude, může být často snadné. Pokud odpověď nelze nalézt v translation brief,² je stále možné ve VT nalézt explicitní reference či implicitní nápovědy (Byrne, 2014). Dále Byrne (2014) také poukazuje na fakt, že ne vždy se dá zjistit

¹ Originální znění k nalezení v příloze práce.

² Sada pravidel překladu, které překladatel obdrží od klienta. Česky „překladatelské zadání“. „Implicitně porovnává překladatele s advokátem, který obdržel základní informace a pokyny, ale poté může (jako odpovědný odborník) tyto pokyny provést, jak uzná za vhodné.“ (Nordová, 1997)

informace o čtenáři tak snadno, jelikož autor technického textu často ví, co se od něj očekává a necítí potřebu přemýšlet nad budoucím čtenářem. U technického psaní a překladu je ovšem podle Byrna (2014) znalost čtenáře klíčová. Tvrdí, že v podstatě všechna překladatelská rozhodnutí závisí pouze na míře, v jaké je překladatel seznámen s typem budoucího čtenáře. Taková rozhodnutí dle něj zahrnují například volba, jaký termín zvolit, zdali změnit stavbu vět, případně i výstavbu celého textu. S tímto Byrnovým souhlasili také Nida s Taberem (1974), kteří tvrdí, že správnost překladu se odvíjí od toho, pro koho je překlad určen a zdali tento tzv. průměrný čtenář bude schopen textu bez problému porozumět.

Na základě tohoto vymezení je zapotřebí určit, pro koho je směřován text, který je součástí této práce. Podmínky pro takové určení nejsou kvůli defektnosti VT ideální, ovšem stále lze jednat na základě toho, že se jedná o návod pro obsluhu bezdrátové klávesnice. Tento fakt napoví víc než dost, jakým směrem je vhodné se při volbě čtenáře ubírat. Pravděpodobně se tedy nebude jednat o zkušeného uživatele, technika, či pokročilého uživatele, kteří jsou v tomto odvětví zbláhli a pro návod tohoto typu v podstatě nenaleznou využití. Naopak běžný čtenář se k návodu pro obsluhu specifické bezdrátové klávesnice pravděpodobně jen tak nedostane, výběr je tedy omezen na Byrnovy typy nováčka a běžného uživatele. Při porovnání VT se zbývajícími typy čtenářů se jeví, že je text pro svou jednoduchost, pomalé tempo a časté podrobné vysvětlování, pravděpodobně určen pro nováčka. Samozřejmě je zapotřebí se při tomto porovnání odprostit od všech defektů ve VT, které nováčkovi značně znesnadňují přístupnost textu.

2.2 Požadavky technického překladu

Jak zmiňuje předchozí kapitola, pro technický překlad je velmi důležitá znalost cílového publika. Jedním ze zásadních problémů se často stává fakt, že zadavatel překladu postrádá jakoukoliv znalost či zkušenost s překladatelským procesem. Jeho jedinými instrukcemi je, aby se text dobře četl a aby překladatel zahrnul terminologii společnosti, zbytek je podle něj zodpovědnost překladatele (Byrne, 2006). Zadavatel následně očekává doručení naprosto správného překladu dle jeho požadavků. Taková správnost se ovšem zakládá na vhodných podmínkách.

Nedílnou součástí překladu technického textu je strojový překlad (dále jen MT). Jelikož texty technického typu nejsou stejně jazykově květnaté, jako je tomu

například u prózy, stává se z technického překladu nejideálnější cíl pro využití MT. Tohoto faktu si je vědom i Poibeau (2017) a zároveň zmiňuje, že MT není, jak je často mylně zmiňováno, primárně určeno k převzetí práce člověka, nýbrž k výpomoci. Dle jeho slov má i technický text svá úskalí a na MT stále není dokonalý spoleh. To ovšem platilo před šesti lety. S technologickým vzestupem, který je možné v oblasti MT pozorovat, zůstává otázkou, zdali je jeho tvrzení stále pravdivé. Dnes je třeba brát v potaz nejen existenci MT, ale také rozvoj umělé inteligence.

Hlavním požadavkem technického překladu je v ideálním případě překladatelova specializace. Překladatel s čerstvým titulem, který ještě neměl příležitost ke specializaci, se při většině poptávek setká s otázkou, jaká je právě jeho specializace (Byrne, 2014). Fakt, že by překladatel vědeckých a technických textů měl disponovat dostatečnými znalostmi tématu, jehož se týká VT, zmiňuje také Savory (1968, 24). Proto nelze splnění následujících požadavků očekávat od studentů, nýbrž od již zaběhlých profesionálních překladatelů. Byrne (2014) tvrdí, že cesta ke specializaci překladatele (nejen) technických textů není jednoduchá, ale ani nemožná. Mezi požadavky technického překladu je možné zařadit Byrnovy (2014, 43-45) tipy, jak se ke specializaci efektivně přiblížovat:

- 1) Četba všeho: nezáleží, zdali se jedná o zadní stranu různých produktů nebo návod k obsluze náradí, které nehodlá překladatel používat. Je vhodné využít každou příležitost, která se překladateli naskytne, i pokud to znamená přečíst si například automobilový magazín v čekárně u lékaře. V podstatě neexistuje technický text, který by nestál za přečtení. Každý bude trochu jiný a překladatel se seznámí s novými oblastmi a styly psaní, novou slovní zásobou a slovními obraty.
- 2) Vlastní výzkum: pokud má překladatel zájem o určitou oblast, je vhodné se v ní vzdělat, jak nejlépe může. To samé platí i pokud překladatel dostává větší počet zakázek z určité oblasti. V případě, že si překladatel není jistý, jakou oblastí či tématem začít, vždy je vhodné vzdělat se v základech fyziky, chemie a biologie a následně na tyto znalosti navazovat a rozvíjet se tímto způsobem. Schopnost vlastního výzkumu je nedílnou součástí a velmi cennou dovedností, kterou by překladatel měl ovládat.
- 3) Návštěva kurzů: technických kurzů existuje plná řada a ač se tento bod může zdát mírně mimo nutné dovednosti technického překladatele, opak může být

pravdou. Mimo praktických dovedností získá překladatel také teoretické znalosti ve velmi specifické oblasti a může se jednat o faktor, který jej bude odlišovat od ostatních překladatelů.

- 4) Rozhovory s experty: pokud překladatel disponuje znalostmi či přáteli z technického odvětví, má k dispozici cenný zdroj informací, který danou oblast studoval několik let a je pravděpodobně schopný předat informace ze své specializace rychleji a stručněji nebo obsáhleji (dle preference překladatele) v porovnání s dalšími zdroji.

Na základě všech výše zmíněných informací lze usoudit, že požadavky technického překladu mohou být rozmanité. Pro jednoduché shrnutí se dá tvrdit, že technický překlad vyžaduje znalosti a ideálně zkušenosti v dané oblasti, aktivní zájem o oblast, schopnost kritického myšlení a vlastního výzkumu, schopnost práce s relevantními překladatelskými nástroji, či znalost cílového čtenáře. Překladatel technických textů může také významně benefitovat z navazování sociálního kontaktu s osobami pohybujícími se v technickém odvětví.

3 Defektní výchozí texty

Pro potřeby této práce je nutné stanovit, jakým způsobem výchozí text ovlivňuje text cílový, za jakých podmínek dochází ke vzniku defektů, a také jakým způsobem se s těmito méně či více závažnými defekty vypořádat.

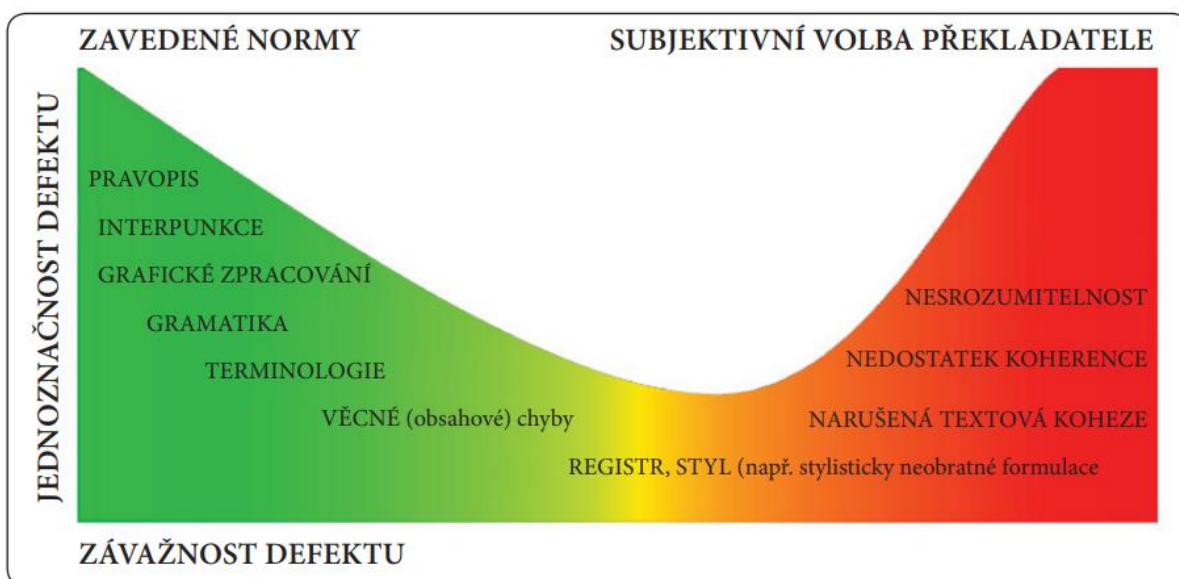
3.1 Kvalita výchozího textu

Existuje úhel pohledu, ze kterého je kvalita CT podmíněna kvalitou VT – je-li původní text defektní, může překladateli způsobovat značné problémy s rychlostí a obtížností práce, a také negativně ovlivnit kvalitu CT, tvrdí Kubánek a Molnár (2015). Levý (2012, 50) rozděluje překladatelský proces do třech fází: pochopení předlohy, její interpretace a konečně její přestylizování. Ve fázi pochopení je také vhodné zmínit speciální kritickou analýzu VT, kterou navrhují Neubert a Shreve (1992, 17), při které by se překladatel měl soustředit na defekty v textu. Překladatel dle nich nemá VT považovat za bezchybný, naopak má k VT přistupovat kriticky a vyhledávat potenciální defekty.

Taková analýza textu je značně náročná a od překladatele vyžaduje maximální soustředěnost. Defekty textu sice mohou být patrné již od prvního přečtení, není to však pravidlem. V případě defektního textu je třeba analýzy mnohem podrobnější, než je tomu u běžných textů. Je tedy zapotřebí si text důkladně prostudovat a zaměřit se i na nuance, které by překladatel u běžného textu přešel. V dnešním světě stále narůstá objem textů určených pro překlad kvůli potřebě okamžitých informací (Kubánek a Molnár, 2015). Stejně tak narůstá i četnost defektů ve VT. Velká část těchto textů je totiž produkována lidmi, kteří nenabýli dostatečného jazykového vzdělání (Kubánek a Molnár, 2015). Proto může docházet například k záměně slov, která do textu dle autorových nedostatečných znalostí zapadají, ovšem požadovaného výsledku nedocilují.

3.2 Závažnost defektů ve výchozím textu

Jak již napovídá předchozí podkapitola, různé defekty nelze chápat jako jeden celek. Slovo „defektní“ pouze zastřešuje celou škálu možných chyb v textu, které vznikají z rozmanitých důvodů.

Obrázek 1: Vztah závažnosti defektu k jeho jednoznačnosti (Kubánek a Molnár 2012)

Z obrázku výše (Obrázek 1) je možné pozorovat různé méně či více závažné či jednoznačné defekty textu. Kubánek a Molnár (2012) zde mimo jiné poukazují na velmi jednoznačné závažné defekty, které jejichž překlad není vymezen zavedenými normami, tudíž je čistě na překladatelově uvážení, jak se k překladu takových defektů postaví, tedy jaký překlad zvolí. K tomu se vyjadřuje také

Fontanetová (2013) a tvrdí, že v rámci technických textů by překladatel měl využívat své volnosti a při překladu upravovat původní text do takové podoby, aby byl jasný, srozumitelný, jednoznačný a nezavádějící. Fontanetová (2013) také dále poukazuje na častý chabý styl technických textů, proto by podle ní měl překladatel k tomuto typu textů přistupovat naprosto odlišně v porovnání s jinými překlady. To i za cenu restrukturalizace celého textu. Tvrdí, že se tak překladatel v případě potřeby může zcela odprostit od původního textu a ignorovat i jeho formu.

S přihlédnutím k oběma postojům je třeba se zamyslet nad tím, co se od překladu technického textu očekává. Ovšem v kombinaci se znalostí obecné definice tohoto typu textu (viz kapitola 2.1) je jasné, že překladatelova subjektivní volba by vždy měla směřovat ve prospěch funkce textu a potřeb čtenáře.

4 Kompetence překladatelů

Překladatelská kompetence je Mundayem, který se odkazuje na Bella, definována jako „souhrn znalostí, dovedností, postojů a dispozic, kterými překladatel disponuje, aby mohl vykonávat profesní činnost v dané oblasti“ (Munday 2009, 63).^{3,4} Následující podkapitoly představují dva známé a uznávané modely kompetence a následně porovnávají, které kompetence jsou důležité pro překonání defektů ve VT.

4.1 EMT model kompetence

Síť *The European Master's in Translation* (EMT) v roce 2009 zveřejnila svůj rámcový kompetenční model, který v roce 2017 prošel razantními změnami.⁵ V dnešní době je dle EMT jejich model jedním z předních modelů používaných nasrzk Evropskou Unií jak v akademickém prostředí, tak v prostředí průmyslovém. Model se skládá z pěti základních kategorií kompetence, které jsou stručně popsány níže (popis podkategorií modelu je převzat ze zdroje v poznámce pod čarou):

- 1) Kompetence jazykové a kulturní – Je samozřejmé, že pro úspěšný překlad musí překladatel mít dostatečnou expertízu v daném jazyce. To nezahrnuje pouze schopnost se tímto jazykem dorozumět, ale také být schopný porozumět jeho variacím. Mimo to tento model také počítá s jistou kulturní znalostí země, ze kterého jazyk pochází. Je třeba, aby byl překladatel schopen pochopit různé reference, stereotypy a jiná kulturní zvyky.
- 2) Překladatelské kompetence – Překladatel má znalost a schopnost využít různých překladatelských strategií. Je také schopen zpětné analýzy, evaluace a editace vlastních překladů.

³ „the knowledge and skills the translator must possess in order to carry it [the translation process] out.“

⁴ Překlad do češtiny: Zehnalová 2015, 125

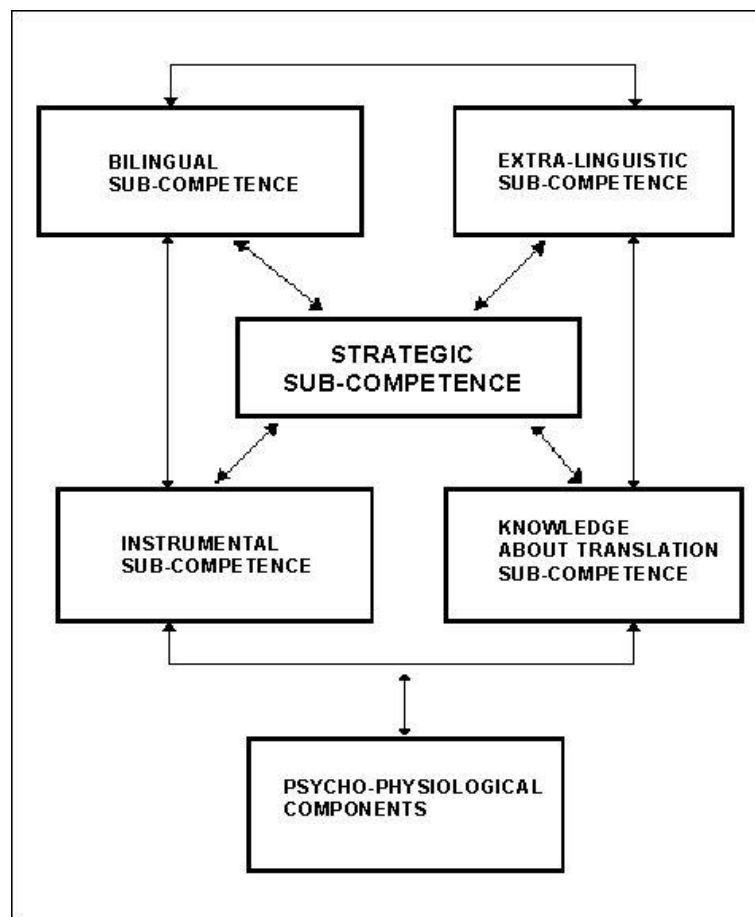
⁵ Directorate-General for Translation. Updated version of the EMT competence framework now available. In: *commission.europa.eu* [online]. Belgie: Brusel, ©2022, 21.10.2022 [cit. 2023-10-11]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/news/updated-version-emt-competence-framework-now-available-2022-10-21_en

- 3) Technologické kompetence – Použití relevantních informačních technologií, využití nástrojů CAT (Computer-Assisted Translation Tool) a nástrojů pro QA (Quality Assurance). Dále překladatel akceptuje a umí využívat nástroje pro strojový překlad a zároveň zná limity těchto nástrojů. Je tedy schopen v případě potřeby jejich překlady zpochybňovat.
- 4) Osobní a mezilidské kompetence – Překladatel je schopen správně rozvrhnout svůj čas i množství práce, které zvládne vykonat. Je také otevřený neustálému zlepšování svých dovedností, využívání sociálních sítí čistě pro pracovní účely a je schopný jak samostatné práce, tak práce v mezinárodních týmech.
- 5) Kompetence poskytování služeb – Schopnost držení kroku s novými požadavky v oboru, vhodná komunikace s klienty na všech úrovních (diskuse o termínech, platu nebo fakturování, zpětné vazbě a další), networking.

4.2 PACTE model kompetence

PACTE (Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation) je výzkumná skupina založená v roce 1997, aby, jak již její anglický název napovídá, zkoumala osvojování překladatelských kompetencí v překladu do cizího jazyka i zpět (PACTE 2003).

Svůj první model kompetence skupina PACTE představila v roce 1998 a následně jej několikrát upravovala i na základě testů, které probíhaly v roce 2000. Výsledný model z roku 2003 (Obrázek 2) tato skupina rozdělila do pěti podkategorií a jedné psychologické složky (PACTE 2003).

Obrázek 2: PACTE model kompetence (PACTE 2003)

4.2.1 Podkategorie

Kategorie z obrázku 2 PACTE samozřejmě rozebírá podrobněji, jejich stručný popis⁶ je k nalezení níže (popis podkategorií modelu je převzat ze zdroje v poznámce pod čarou):

1. Bilingvní kompetence – znalosti pragmatické, gramatické, sociálně-lingvistické, textové.
2. Extra-lingvistické kompetence – znalosti encyklopedické, tematické, i znalosti kultur obou jazyků.

⁶ PACTE group. "Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues." In: *Meta* 50, no. 2 (2005): 609–619 [online]. 20.7.2005 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://doi.org/10.7202/011004ar>

3. Překladatelské kompetence – znalosti překladatelských principů, strategií a profese jako takové.
4. Nástrojové kompetence – znalosti způsobů, jakými zacházet se zdrojovými dokumenty a schopnost využívat relevantní překladatelské technologie.
5. Strategické kompetence – schopnost řešení problémů a plánování času a schopnost zpětné evaluace překladů.
6. Psychologická složka – kognitivní a behaviorální dovednosti jakými jsou například paměť nebo kritické myšlení.

4.3 Porovnání modelů

Tato podkapitola se soustředí na porovnání uvedených modelů, specificky na konkrétní kompetence, kterou jsou nejvíce potřebné pro překonání defektů VT. Cílem této podkapitoly je zodpovědět, zdali se různé modely na tyto kompetence dívají odlišně, a pokud ano, zjistit, do jaké míry se liší.

Model EMT jako první popisuje kompetence jazykové a kulturní. Ač jsou jazykové kompetence nepochybně nezbytné pro jakýkoliv překlad, v tomto případě tedy i pro překonání defektů, kulturní znalosti již nejsou tolik klíčové. Kulturní znalosti mohou být jistou výhodou při velmi specifických situacích, zde je ovšem důležité běžné užití. Model PACTE na tyto kompetence nahlíží jinak a rozděluje je na kompetence bilingvní, které budou stejně důležité jako kompetence jazykové v modelu předchozím, a následně kompetence extra-lingvistické, které, opět nejsou tak důležitými.

Oba modely dále zmiňují kompetence překladatelské, na které nahlíží velmi podobně. Model PACTE také hovoří o kompetencích strategických, které s těmi překladatelskými částečně souvisí. Všechny tyto kompetence jsou bezesporu důležité při všech typech překladů, ovšem při překonávání defektů jsou naprosto nedocenitelnými, jelikož překladatel mimo běžných voleb překladatelských strategií musí také volit vhodné strategie pro defektní místa. Ta totiž, jak je tomu i v některých případech ve VT v této práci, nejsou vždy vhodně zvolena autorem VT.

EMT dále zmiňuje kompetence technologické, osobní a mezilidské a kompetence poskytování služeb, žádná z nich ovšem výrazně nepřispívá k překonávání defektů ve VT. Podobně je na tom i model PACTE, ten ovšem nabízí

navíc psychologickou složku, která uvádí například schopnost kritického myšlení, která při potýkání se s defekty hraje opět důležitou roli, jelikož jsou to právě defekty, ke kterým je potřeba přistupovat velmi kriticky.

Modely se tedy v přístupu k defektům v textech nijak zásadně neliší, oba popisují poměrně podobné typy kompetencí, které pro řešení defektů hrají rozdílně důležité role. Mezi nejdůležitější kompetence z obou modelů tak patří ty, které se zaobírají ovládnutím jazyka, volbou překladatelských strategií, kritickým myšlením a schopností vlastní řešerše.

5 Metodologie

Následující kapitola popisuje způsob přípravy materiálu pro překlad, výběr skupiny překládajících studentů a způsob, jakým jim byla práce zadána. Zahrnuje také popis přípravy dotazníkového šetření společně se sběrem dat a jejich následnou analýzou.

5.1 Materiál

Pro potřeby tohoto výzkumu bylo třeba nalézt odpovídající technický text s vhodnými defekty, které musely být pro účel výzkumu dostatečně závažné, ovšem nesměly text znehodnotit natolik, aby byl čtenářem naprosto nepochopitelný. Bylo třeba najít takový text, aby byl původní záměr autora stále k rozeznání a pochopení.

Konečným zdrojovým textem se stal návod pro používání malé bezdrátové klávesnice. Po nalezení textu jej bylo zapotřebí řádně analyzovat a po pečlivém uvážení zvolit vhodnou délku a část z tohoto textu, která bude následně předložena studentům k vypracování překladu. Také bylo třeba zvolit vhodný rozsah zadání. Příliš krátký úsek by mohl způsobit nedostatečně pestrý materiál k analýze. A vzhledem k faktu, že se nejednalo o běžnou překladatelskou zakázku, nýbrž o zadání studentům v průběhu akademického roku⁷ (další informace níže), bylo zapotřebí délku volit ohleduplně tak, aby si na překlad studenti dokázali vymezit dostatek volného času. Proto úsek nesměl být zvolen ani příliš dlouhý. S vědomím těchto informací byl ve spolupráci s vedoucím práce zvolen rozsah přibližně dvou normostran. Byla tedy zvolena část o necelých čtyřech tisících znaků, která zastává hlavní část celého návodu. Celý VT je k nalezení v příloze práce, úsek vymezený pro překlady je poté vyznačen žlutou barvou.

Skupinou překladatelů se stali studenti anglické filologie společně se studenty angličtiny se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, konkrétně studenti překladatelského semináře 3 v zimním semestru akademického roku 2021/2022, kterým byl v rámci tohoto semináře překlad zadán k vypracování. Tato skupina zahrnovala celkem 20 studentů. Zadání proběhlo v průběhu vyučovací části semináře. Termínem pro

⁷ Studenti tak překladu nemohli věnovat stejné množství času, jako by tomu bylo u skutečné překladatelské zakázky.

vypracování se studentům stal začátek stejného semináře následující týden, na překlad studenti tedy měli sedm dní.

Samotný překlad následně studenti prováděli na místě vlastní volby. Studenti při překladatelském procesu nebyli nijak monitorováni, ovšem nebyli ani svazováni jakýmkoliv předepsanými postupy nebo zákazy. Mohli proto svévole využívat jakékoliv dostupné zdroje jakožto paralelní texty, slovníky, překladatelské paměti, CAT nástroje, či nástroje pro strojový překlad. Jedinou podmínkou bylo následné pravdivé zodpovídání otázek v dotazníku, který se jejich překladatelského procesu týkal.

Poté, co studenti odevzdali vypracované překlady spolu s vyplněnými dotazníky, byla provedena krátká prvotní analýza překladů, která si dávala za úkol vytvoření stručné zpětné vazby pro studenty během týdne od odevzdání. To z důvodu, aby i studenti měli ze své práce užitek. Jednalo se o chyby různé míry závažnosti, které se velmi často opakovaly napříč takřka všemi odevzdanými texty.

Analýza vypracovaných překladů probíhala ve spolupráci s vedoucím práce. Jak pro účely analýzy, tak pro účely zpětné vazby pro studenty, byl vyhotoven vzorový překlad, který sloužil jako šablona, se kterou byly tyto texty porovnávány. Vzorový překlad opět vznikl za konzultace s vedoucím práce a při jeho tvorbě byly využity náležitě nástroje strojového překladu v kombinaci s CAT nástroji a paralelními texty – jinými manuály a uživatelskými příručkami. Překlad se neobešel také bez zásahů do samotné výstavby textu pro lepší návaznost a srozumitelnost. Finální podobu vzorového překladu i všechny studenty vyhotovené překlady s vyplněnými dotazníky je možné nalézt v příloze práce.

Dalším krokem byla opětovná analýza jak výchozího, tak i cílových textů, která měla za cíl odhalit nejproblémovější místa výchozího textu, také s ohledem na odpovědi studentů na korespondující otázku v dotazníku. Výsledkem bylo nalezení osmi problematických míst různých kategorií, které byly následně sestaveny do tabulky a zanalyzovány u každého překladu individuálně. Z odpovědí v dotazníku vznikla druhá tabulka, která pro účely analýzy některé odpovědi zobecňuje.

5.1.1 Účast v překladatelském semináři

Výzkumu se účastnili studenti ze dvou různých oborů (viz kapitoly 5.1 a 7.1), proto je v rámci popisu prostředí třeba zahrnout i seminář, kterého byl překlad součástí.

Oba studijní programy musí během svého bakalářského studia získat celkem alespoň 180 kreditů, ovšem jednotlivé moduly jsou v těchto programech koncipovány tak, aby studenti obou oborů mohli seminář TR03 kompletně vynechat.^{8,9} Proto je třeba přejít do pravděpodobnostní roviny a uvést, že studenti, kteří si pro své studium vybrali obor ATP budou tíhnout větší potřebou absolvovat více (nejen) překladatelských seminářů než studenti AF, aby se mohli dále zdokonalovat ve své potenciální budoucí profesi. Toto tvrzení podporují také data. Součástí dotazníku bylo studentské hodnocení jejich vlastního zájmu o oblast výchozího textu (tedy o oblast technických typů textu). V tomto hodnocení si studenti AF s průměrem 2,83 vedli téměř dvojnásobně lépe oproti studentům ATP s průměrem 1,57 (více v kapitole 7.1).

5.2 Dotazník

Při překladu byli studenti vyzváni k vyplnění dotazníku, který se k danému překladu vázal. Tento dotazník se skládal z následujících otázek pro pozdější účely analýzy:

5.2.1 Obor studia

Od studentů byla vyžádána informace o studijním oboru, který si pro své studium zvolili, za účelem následného porovnání výsledných překladů všech studentů a analýzy, zdali má vybraný obor vliv na kvalitu cílového textu a řešení problémů při překladu.

⁸ Studijní plán oboru AF:

https://www.ff.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/studium/st_plany/MD_pdf/141-146.pdf

⁹ Studijní plán oboru ATP:

https://www.ff.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/studium/st_plany/MD_pdf/147-154.pdf

5.2.2 Střední škola

Za účelem následného porovnání výsledných překladů všech studentů a analýzy, zdali má vystudovaná střední škola vliv na kvalitu cílového textu a řešení problémů při překladu, měl dotazník za úkol zjistit typ střední školy, kterou studenti navštěvovali.

5.2.3 Dosavadní zkušenosti s překladem

Odhadovaný počet doposud přeložených normostran včetně seminárních překladů byl dalším z faktorů, které při překladu mohou hrát zásadní roli. Účelem této otázky bylo zjistit, zdali se rozdílné zkušenosti jednotlivců projeví i při tomto překladu.

5.2.4 Zájem o oblast

Jelikož se jednalo o překlad manuálu k bezdrátové klávesnici, bylo nutné od studentů zjistit, jaký mají k dané oblasti osobní vztah, což by následně mohla reflektovat i kvalita vypracovaného překladu.

5.2.5 Strojový překlad

Pátá otázka byla položena z důvodu budoucího porovnání překladů i na základě využití nástrojů pro strojový překlad a jeho případného užitku. V dnešním světě jsou tyto nástroje využívány stále více. Proto bylo i pro účel tohoto výzkumu nezbytné zjistit, jestli kvalita cílového textu souvisí s využitím nástrojů strojového překladu.

5.2.6 Tři nejproblematičtější místa překladu

Důležitou součástí výzkumu bylo také pochopit, jaká místa dělala studentům největší problémy z jejich vlastního pohledu, a také z jakého důvodu jimi byla zrovna tato místa označena jako nejproblematičtější.

5.2.7 Nejobtížnější aspekt překladu

Jde o poslední otázku, která mírně souvisí s otázkou předchozí. Měla za úkol zjistit, jaký z aspektů výchozího textu činil studentům největší obtíže. Narozdíl od přechozí otázky (podkapitola 6.2.6) nebylo účelem od studentů zjistit konkrétní slova, slovní spojení či větné celky, nýbrž aspekty typu gramatika, lexikologie,

pragmatika a podobně, aby při následné analýze bylo jednodušší pochopit případné chyby.

6 Problematická místa překladu

Ve zdrojovém defektním textu bylo ve spolupráci s vedoucím práce nalezeno osm problematických míst k překladu. Ta byla rozdělena do kategorií dle typu pro pozdější výzkum a následně náležitě bodově ohodnocena (vysvětlení bodového ohodnocení ve spodní části tabulky 1). Body z jednotlivých otázek a jejich kategorií jsou následně sečteny do sloupce vpravo a vypovídají o celkové úspěšnosti daného překladu.

Typ problému		Problematická místa								Celkový počet bodů
		Terminologie			Logická výstavba			Pragmatika		
		Překlad termínu <i>scrollbar</i>	Překlad termínu <i>USB adapter</i>	Překlad termínu <i>battery</i>	Část <i>Overview</i>	Akumulátor v kapitole <i>Safety Matters</i>	Logické uspořádání odstavců pro vypnutí zařízení	Překlad televizních specifik	Rozdílné překlady pro totožné nadpisy <i>Interference</i>	
Číslo překladů	1	0	0	0	0	2	0	0	1	3
	2	0	0	1	1	1	0	2	0	5
	3	0	0	1	0	2	0	0	0	3
	4	0	0	0	1	0	1	2	1	5
	5	0	0	0	0	1	1	2	1	5
	6	0	0	0	0	1	0	0	1	2
	7	1	0	0	0	1	0	0	0	2
	8	0	0	0	0	1	0	0	1	2
	9	0	0	0	0	2	0	0	1	3
	10	0	0	0	1	1	0	0	1	3
	11	0	1	1	1	1	0	2	1	7
	12	0	0	0	1	1	1	2	1	6
	13	0	0	0	1	1	0	2	1	5
	14	0	1	0	2	2	1	2	1	9
	15	0	0	0	1	1	0	0	1	3
	16	1	0	0	2	1	1	1	1	7
	17	0	0	0	0	1	0	2	1	4
	18	0	0	0	0	1	0	0	0	1
	19	0	0	0	0	1	0	2	1	4
	20	0	0	0	1	1	0	0	1	3
Bodování (max. 11):		Ne=0; Ano=1	Ne=0; Ano=1	Baterie=0; Akumulátor=1	Nevhodný překlad=0; Překlad vhodný pro úpravy=1; Funkční překlad=2	Vynechání=0; Pouhý překlad=1; Zakomponování=2	Ne=0; Ano=1	Nevhodný překlad=0; Překlad vhodný pro úpravy=1; Funkční překlad=2	Ne=0; Ano=1	

Tabulka 2: Hodnocení problematických míst jednotlivých anonymních překladů

Celkem bylo za překlad možné získat jedenáct bodů v několika různých kategoriích dle typů jednotlivých problémů. První kategorií se stala terminologická problematická místa (viz kapitola 6.1), dále se hodnocení zaměřovalo na místa s problematickou logickou výstavbou (viz kapitola 6.2) a poslední hodnocenou kategorií byla problematická místa z hlediska pragmatiky (viz kapitola 6.3). V následujících podkapitolách se práce zaměřuje na jednotlivé kategorie těchto problematických míst a podrobněji je objasňuje.

6.1 Terminologie

V rámci terminologie byl zvolen přístup definování specifických termínů. Byla zvolena tři místa (tři termíny), u kterých bylo následně hodnoceno, zdali je studenti vhodně přeložili vzhledem ke kontextu zbytku textu.

První z nich se týká překladu termínu *scrollbar*. Jak dokazuje sborník technologické terminologie společnosti Microsoft¹⁰, v češtině se jedná o posuvník. Ten lze znát například z webových stránek jakožto posuvnou lištu. Autor se pravděpodobně snažil tímto označením cílit na pravou část dotykové plochy, která slouží ke stejnému účelu, tedy svislému posunu v oknech aplikací. Hodnocení se zakládalo na vhodném překladu tohoto termínu, zároveň s funkčním překladem popisu funkce zmiňovaného posuvníku dále ve VT (v kapitole *Touchpad*). Pokud byly obě kritéria úspěšně splněny, překlad získal bod.

Dalším zvoleným problémem byl překlad slovního spojení *USB adapter*, u nějž se jedná o přijímač signálu. Toto zjištění se zakládá na informaci dále v textu, kde je stejná součást klávesnice označena jako *USB receiver*. Pokud se tato souvislost odrazila na výsledném překladu, tedy obě varianty byly přeloženy správně jakožto přijímač signálu, překlad získal další bod.

Posledním zkoumaným terminologickým problémem se stal výraz *battery* v kapitolách *Safety Matters* a následně *Charging the battery (Only for Configure A)*, který je možné přeložit dvěma způsoby. Překládající studenti volili mezi českými ekvivalenty *baterie* a *akumulátor*. Ač se tato dvě slova často zaměňují a jde o dvě podobné věci, je to hlavně možnost dobíjení, co činí mezi těmito dvěma slovy rozdíl. Nepochybně je možné diskutovat o možnosti dobíjecích baterií, ovšem autor VT v textu zmiňuje dvě možnosti konfigurace zařízení. V té první poukazuje na fakt, že se jedná o dobíjecí zařízení, je tedy vhodné zvolit slovo *akumulátor*. Pokud byl tento výraz zvolen, překlad se zasloužil o další bod. Druhou konfigurací je verze s tužkovými AAA bateriemi a autor při jejím popisu také zmiňuje

¹⁰ Dostupné z:

<https://msit.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiODJmYjU4Y2YtM2M0ZC00YzYxLWE1YTktNzFjYmYxNTAxNjQ0IiwidCI6IjcyZjk4OGJmLTg2ZjEtNDZhZi05MWFhLTJkN2NkMDExZGI0NyIsImMiOiV9>

nemožnost nabíjení. V této konfiguraci už je samozřejmě vhodné při překladu volit slovo *baterie*.

6.2 Logická výstavba

V této kategorii se hodnocení zaměřuje na místa, na kterých byla zapotřebí restrukturalizace textu. Při výstavbě textu je třeba myslet na koherenci a kohezi, text tedy musí být srozumitelný, ale zároveň také vhodně provázaný – to představují například vhodně a přehledně zvolené reference.

Jako první byl hodnocen překlad kapitoly *Overview* jakožto celku. Tato kapitola byla pravděpodobně ze všech nejnáročnější na překlad pro své chaotické uspořádání se spoustou informací, které se, jak ukazuje analýza paralelních textů, v návodech obecně nevyskytují. Jako příklad těchto „nadbytečných“ informací poslouží výčet všemožných televizních stanic, které lze v televizi díky tomuto zařízení ovládat. Tato část byla hodnocena z pohledu vhodnosti a funkčnosti překladu. Za funkční překlad byly uděleny dva body, za překlad vhodný pro mírné úpravy byl udělen jeden bod a za překlad nevhodný nebyly body obdrženy ani strženy.

V kapitole VT s názvem *Safety Matters* se nachází zmínka o akumulátoru („*Battery: there is a lithium-ion rechargeable battery in this device.*“), která byla druhým hodnoceným prvkem v této kategorii. Věta stojí uprostřed odstavce na první pohled bezdůvodně. Ovšem cílem autora bylo pravděpodobně navázat větou další a zmínit, že by se kvůli tomuto akumulátoru nemělo zařízení dostat do styku s vodou. Toto místo mělo tak za cíl otestovat překladatelovu orientaci v textu. Překladatel měl na výběr, zdali informaci o akumulátoru absolutně vynechá, slepě přeloží bez zapojení do kontextu, či ji zakomponuje do zbytku odstavce. Na základě tohoto rozhodnutí byl udělen příslušný počet bodů. Ač se hodnocení překladu akumulátoru objevuje již v předchozí kapitole, je třeba uvést, že se jedná o hodnocení dvou odlišných aspektů. Proto slovo, které bylo pro překlad termínu *battery* studentem zvoleno, nehrálo v tomto hodnocení žádnou roli.

Třetím zkoumaným místem v této kategorii se stalo logické uspořádání původně velmi chaoticky uspořádaných informací zmiňujících, kdy je vhodné přístroj vypnout. Výchozí text tyto informace neřadí k sobě, nejsou uspořádány do logických celků a nemají jednotný tvar. Pokud byly tyto informace řádně uspořádány, překlad obdržel další bod. Součástí dobrého manuálu či návodu

k použití je jako u každého jiného textu i jeho správná výstavba. Proto je třeba se na takto defektní text dívat z pohledu celku a nepřekládat jednotlivě větu za větou, případně odstavec za odstavcem. Pro překladatele je v tomto případě velmi důležité si udržet nadhled a stále se snažit o maximální možnou orientaci v textu, ač za podmínek ztížených mnoha defekty.

6.3 Pragmatika

Úkolem kategorie pragmatiky bylo nalézt místa, která jsou problémová nejen v rámci gramatických a pravopisných pravidel. Primární zaměření této kategorie je na taková místa, jejichž problém tkví v řešení vyjádření záměru autora VT. Ve zvolených místech tedy nelze VT analyzovat pouze z gramatické stránky, pro úspěšné rozpoznání autorova záměru je text třeba analyzovat přinejmenším v rámci kontextu odstavce, ideálně však v kontextu celého textu.

První zkoumaným místem se stala součást kapitoly *Overview* (viz kapitola 6.2). Zde bylo cílem zjistit způsob řešení překladu televizních specifíků. Je pravdou, že jelikož je toto téma součástí předchozí kapitoly, mohlo by se jevit, že došlo ke dvojímu hodnocení totožného aspektu. Proto je třeba zmínit, že v předchozí kapitole byla televizní specifika uvedena pouze jako příklad. Hodnocení v kapitole 6.2 nebylo vynecháním či zakomponováním těchto specifíků nijak ovlivněno, jelikož byla hodnocena pouze logická výstavba textu. Způsob překladu specifíků se stal předmětem hodnocení až v rámci hodnocení z pragmatického hlediska. Překlad těchto specifíků byl hodnocen opět na vhodnosti a funkčnosti překladu. Za funkční překlad byly uděleny dva body, za překlad vhodný pro mírné úpravy byl udělen jeden bod a za překlad nevhodný nebyly body obdrženy ani strženy. To proto, jelikož překlad nelze hodnotit z pohledu zakomponování či vynechání, jako tomu bylo u akumulátoru v kapitole *Safety Matters* ve VT, jelikož ani jedna z možností není nutně správným řešením. Specifika lze vynechat, ale stejně tak je lze také nenásilně zakomponovat v editované podobě.

Posledním zkoumaným místem se stal druhý výskyt nadpisu *Interference*, který ovšem absolutně neodpovídá obsahu následujícího odstavce. Ten totiž

pojdnává o procesu vypnutí zařízení a slovo *Interference*¹¹ tedy v žádném případě nezapadá do kontextu. Bylo zapotřebí upustit od původního slova a zvolit překlad vhodný pro obsah odstavce. Pokud je tato změna významu nadpisu reflektována ve výsledném překladu, obdržel překlad další bod.

¹¹ Angl. pro „rušení“

7 Analýza studentských překladů

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.1, překladu se zúčastnilo celkem 20 studentů. Tato kapitola si klade za cíl analyzovat jejich překlady na základě vyplněného dotazníku a zjistit, zdali zkoumané otázky souvisejí s kvalitou vyhotovených překladů. V případě, že dotazované otázky s kvalitou překladů souvisejí, je nadále cílem zjistit, zdali je výsledná kvalita ovlivněna pozitivně či negativně. V každé podkapitole se nachází tabulka k příslušné otázce, která shromažďuje studentské odpovědi ze zmiňovaného dotazníku a následně výsledky studentů průměruje.

7.1 Dle oboru studia

Obor studia	Celkem studentů	Počet bodů jednotlivých studentů	Bodový průměr (zaokrouhleno)
ATP	14	5;5;2;2;3;3;6;5;9;7;4;1;4	4,3
AF	6	3;3;5;2;3;3	3,2

Tabulka 3: Analýza překladů dle oboru studia

V první otázce hovoří výsledky zcela jasně. Jak je z tabulky 2 zřejmé, studenti ATP si v porovnání se studenty anglické filologie vedli v bodovém průměru o poznání lépe s rozdílem o 1,1 bodu.

Ač je pro výsledky výzkumu důležitou jednotkou průměr bodů, samozřejmě je nutné podotknout více než dvojnásobný počet studentů ATP. Tento fakt mohl průměr ovlivnit oběma směry. Data v tabulce poukazují na hypotetickou možnost – kdyby se překladu účastnili pouze někteří studenti ATP, výsledek mohl být v porovnání se studenty AF nejen ještě lepší nebo totožný, ale dokonce i horší.

7.2 Dle absolvované střední školy

Typ střední školy	Celkem studentů	Počet bodů jednotlivých studentů	Bodový průměr (zaokrouhleno)
Ekonomická	2	3;4	3,5
Elektrotechnická	1	3	3
Gymnázium	12	5;3;5;5;2;2;3;7;6;9;3;4;3	4,4

Průmyslová	2	5;2	3,5
SOŠS	1	7	7
Zemědělská	1	1	1

Tabulka 4: Analýza překladů dle absolvované střední školy

Více než polovina studentů absolvovala střední školu ve formě gymnázia, což je vzhledem ke zkoumané skupině (studenti vysoké školy) z části očekávaným výsledkem. Dalo by se předpokládat, že studenti elektrotechnické střední školy budou mít proti ostatním studentům v tomto odvětví mírně navrch, vzhledem k povaze jejich předchozího studia. Samozřejmě se nabízí zde také možnost diskuse o možné anticipaci výsledků studentů z ostatních škol. Data ovšem nejsou nijak vypovídající, jelikož už tak malá skupina dotazovaných studentů je v této otázce velmi nerovnoměrně rozdělena. Mimo možnost gymnázia se zde ostatní střední školy vyskytují v nižších jednotkách, což je pro účely výzkumu naprosto nevýznamné.

7.3 Dle dosavadních zkušeností s překladem

Počet dosud přeložených normostran	Celkem studentů	Počet bodů jednotlivých studentů	Bodový průměr (zaokrouhleno)
0-10	2	7;2	4,5
11-50	10	3;3;5;5;2;3;5;3;4;3	3,6
51-100	6	5;2;3;7;4;1	3,7
101-500	2	6;9	7,5

Tabulka 5: Analýza překladů dle studentských dosavadních zkušeností s překladem

Ačkoliv se v tomto bodě výzkumu nejvíce studentů zařadilo do rozsahu 11-50 předložených normostran, nejedná se o stejnou skupinu, která si vedla bodově nejlépe. Jak je z Tabulky 4 zřejmé, dosavadní zkušenosti se značně odráží na kvalitě překladů. Mimo jediné anomálie v prvním rozsahu (0-10), kdy student za překlad získal 7 bodů a výrazně tím ovlivnil průměr tohoto rozsahu, lze pozorovat vzestupné bodové hodnocení. Mezi rozsahy 11-50 a 51-100 je rozdíl pouze

nepatrný, ovšem mezi rozsahy 51-100 a následujícím 101-500 se rozdíl zvětšil o více než dvojnásobek.

Jelikož dotazník dále nspecifikuje, o jaké konkrétní zkušenosti se jedná, je možné se pouze domnívat. Je ovšem pravděpodobné, mimo zkušeností s překladem jako takovým je v těchto zkušenostech zahrnuta jistá míra zkušeností přímo s překladem defektním. Zároveň je také pravděpodobné, že studenti s těmito obsáhlejšími zkušenostmi budou ve svém studiu již pokročilejší, a tedy jejich teoretické znalosti budou taktéž obsáhlejší v porovnání se svými méně zkušenými kolegy.

7.4 Dle míry zájmu o oblast výchozího textu

Míra zájmu o oblast VT	Celkem studentů	Počet bodů jednotlivých studentů	Bodový průměr (zaokrouhleno)
1	7	2;3;7;5;9;4;1	4,4
2	6	3;5;5;2;3;7	4,2
3	6	5;3;6;3;4;3	4
4	1	2	2
5	0	0	0

Tabulka 6: Analýza překladů dle míry zájmu o oblast výchozího textu

Předpokládá se, že čím větší bude studentův zájem o oblast výchozího textu, tím lépe si povede jeho překlad. Data (Tabulka 6) ovšem v tomto případě poukazují na opak. Bodový průměr se s klesajícím zájmem o oblast zvyšuje.

Tento jev se na první pohled může zdát překvapivý, vysvětlení ale nemusí být složité. Je možné předpokládat rozdílné přístupy k vypracovávání překladu na základě zájmu o oblast VT. U studenta s vyšší mírou zájmu je pravděpodobnější laxnější přístup, jelikož nabude pocitu sebevědomí ze znalosti oblasti. To vede k faktu, že nedostatečně pracuje s paralelními texty a dalšími užitečnými zdroji. Naopak u studenta s nízkou mírou zájmu se zvyšuje pozornost, jelikož se v této oblasti necítí natolik komfortně, dává si větší pozor na případné defekty či jiné chyby v textu a více se soustředí na koherenci. Je třeba uvést, že míněné

předpoklady se pohybují pouze v hypotetické rovině, jelikož je nemožné znát subjektivní přístupy jednotlivých studentů.

Ovšem jak je možné pozorovat z tabulky 6, jednotliví studenti, kteří deklarovali míru svého zájmu o oblast překladu jako nejnižší, se ve finálním hodnocení nacházejí na obou koncích hodnotící škály. Proto bodový průměr nelze považovat za nedotknutelný hodnotící způsob. Ač se na první pohled může jevit, že se nižší zájem rovná kvalitnějšímu překladu, po bližším pohledu na jednotlivé hodnocení překladů lze pozorovat, že tomu tak není. Data tedy dokazují, že deklarovaný zájem o oblast překladu zde nepřináší jasnou souvislost s výsledným překladem.

7.5 Dle využití strojového překladu

Využití MT	Celkem studentů	Počet bodů jednotlivých studentů	Bodový průměr (zaokrouhleno)
Ano	10	3;5;2;2;3;3;6;5;1;3	3,3
Ne	10	3;5;5;2;7;9;3;7;4;4	4,9

Tabulka 7: Analýza překladů dle využití strojového překladu¹²

Rozložení studentů v této otázce je ideálním, jelikož se skupina rozdělila přesně na dvě poloviny. Data hovoří tak, že studenti, kteří nevyužili nástrojů strojového překladu, si ve výsledku vedli o poznání lépe narozdíl od jejich protějšku. Bodový průměr těchto studentů se řadí mezi jeden z nejvyšších napříč všemi otázkami.

Jednou z možností takového rozdílného výsledku je samozřejmě rozdíl ve schopnostech a zkušenostech studentů, kteří se rozhodli MT nevyužít. Další, velmi pravděpodobnou možností, je také přeceňování schopností MT, což může vést k chybným překladům nejen v rámci defektních textů. Je sice pravdou, že technický typ textu, konkrétně jasně formulované a repetitivní texty, jakými jsou právě návody, jsou pro strojový překlad díky své povaze zřejmě nejlepšími adepty na

¹² V době vypracovávání překladů nebyly k dispozici nástroje pro strojový překlad s využitím umělé inteligence.

funkční překlad, ovšem tento fakt nelze brát jako pravdivý ve 100 % případů. Tím spíš, pokud se v této „rovnici“ objevuje proměnná v podobě (nejen) těžkých defektů.

7.6 Dle užitečnosti strojového překladu

Míra užitečnosti MT	Celkem studentů	Počet bodů jednotlivých studentů	Bodový průměr (zaokrouhleno)
2	5	2;2;3;3;3	2,6
3	5	5;6;5;1;3	4

Tabulka 8: Analýza překladů dle subjektivního hodnocení užitečnosti strojového překladu

Tabulka 7 vynechává ostatní možnosti míry užitečnosti, jelikož si je žádný respondent nezvolil. Jak je tedy z této tabulky patrné, studenti s překlady MT nebyli příliš spokojeni.

Zajímavým ovšem zůstává fakt, kdy si studenti s menší mírou spokojenosti vedli o poznání hůře v porovnání se studenty spokojenějšími. Na základě výsledků z podkapitoly 7.5 totiž vzniká tvrzení, že nevyužití MT bylo pro překlady prospěšným řešením. Proto by se dalo očekávat, že menší spokojenost s užitečností MT povede studenty k hledání jiných prostředků a zdrojů, tedy k upuštění od využívání MT a následně lepšímu výsledku. Nelze se tak vyhnout myšlence, zdali se studenti rozhodli dále spoléhat na MT i přes vědomí jeho nedostatečného užítku. Samozřejmě i taková úvaha má své nedostatky, jelikož nelze s jistotou tvrdit, ke které části či aspektům VT se studenti v hodnocení užitečnosti vyjadřují. Výběr analyzovaných jevů je pouze malým zlomkem všech možných překladatelských problémů ve VT.

7.7 Dle nejobtížnějšího aspektu překladu

Nejobtížnější aspekt překladu	Celkem studentů	Počet bodů jednotlivých studentů	Bodový průměr (zaokrouhleno)
Gramatika	3	7;3;2	4

Lexikologie	1	2	2
Syntax	2	6,3	4,5
Výstavba textu	5	3;9;5;7;5	5,8
Význam	9	4;1;4;3;3;2;5;5;3	3,3

Tabulka 9: Analýza překladů dle nejobtížnějšího aspektu překladu

Největší problémy studentům činil nepochopený význam VT, což se značně odrazilo na výsledném bodovém průměru. Význam VT se stal druhým nejhůře bodovaným aspektem v této otázce. Tento aspekt by se dal zcela bez problému anticipovat na místě posledním, jelikož autorova myšlenka je tím základním, co je při překladu takového textu třeba pochopit.

O něco lépe dopadly aspekty gramatiky a syntaxe, které se od sebe v porovnání s ostatními aspekty bodově tolik nelišily. Zajímavý je ovšem bodový rozdíl mezi syntaxí a lexikologií, jelikož na sebe tyto aspekty v podstatě navazují. Jelikož se lexikologie zabývá analyzováním slovní zásoby, používáním slov a vztahy mezi nimi (Crystal, 1997), a syntaxe se následně zabývá tvořením větných konstrukcí a slovosledem (Chomsky, 1957), bylo by při těchto dvou aspektech rozumné předpokládat podobný výsledek. O to více je překvapivý rozdíl mezi nimi o více než dvojnásobek.

Nejúspěšnějšími se v této otázce staly překlady, jejichž autorům činila největší potíže výstavba textu. Takový výsledek je velmi očekávaným. Je sice pravdou, že VT byl uspořádán nelogicky, v některých místech snad i chaoticky, ovšem to nemění nic na faktu, že pokud vše ostatní činilo studentům menší problém, není důvod očekávat jiný výsledek. Tito studenti dokázali textu dostatečně porozumět i přes veškeré jeho defekty, odprostit se od nich a k textu přistupovat více otevřeně.

7.8 Dle problémových míst

Jak je již zmíněno v kapitole 5.2, součástí dotazníku byl také úkol označit tři nejproblematictější místa při překladu z pohledu jednotlivých studentů. Nejčastější problémy zahrnovaly: nekonzistentní vyjadřování autora, nejasné informace, problémy s technickými pasážemi, formátování a organizace celého textu, nebo nevhodně zvolený registr pro typ textu. Tato kapitola se zabývá místy, která

studenti označili jako problémová a návrhy jejich řešení. Kvalita provedení těchto řešení v této kapitole nehraje žádnou roli. Mnoho studenty označených míst se shoduje s hodnocenými prvky v této práci. Toto zjištění není nijak překvapivé, jelikož hodnocená místa byla volena tak, aby pokryla závažná a zároveň poměrně jasná problematická místa překladu.

7.8.1 Nekonzistentní vyjadřování autora

Zde se mezi studenty nejvíce vyskytoval problém s dvakrát použitým totožným nadpisem *Interference*. Jedna ze studentek se k tomuto místu vyjádřila následovně: „...toto slovo se v textu nachází dvakrát a nebyla jsem si jistá, zda ho v obou případech přeložit do češtiny stejným způsobem. V případě prvního výskytu v textu jsem pojem přeložila jako „rušení signálu“, protože to odpovídá popisu v odstavci, nicméně u druhého výskytu jsem si tím již tak jistá nebyla, přímo o rušení signálu se v odstavci nemluví. Nakonec jsem ale zachovala stejný překlad.“ Navrhnuté řešení v prvním výskytu je ideálním, ovšem ve výskytu druhém již nikoliv. Téma druhého výskytu tohoto nadpisu je více rozebráno v podkapitole 6.3. Zohlednění kontextu hrálo v tomto řešení zásadní roli, jak popisuje jiný student: „Překlad určitých výrazů, které bylo potřeba dohledat a zohlednit u nich kontext, např. interference, které bylo ve VT použito dvakrát.“

7.8.2 Nejasné informace

Jednou z nejtěžších částí překladu byl pro studenty začátek textu, kde se autor pokouší vysvětlit fungování tlačítka *Fn* v různých kombinacích: *FN+Lock Selection Adjustable mouse speed two speed can be adjustable; FN+Touch the board the scrollbar look through the web*. Toto místo označila jako problematické téměř polovina studentů. „Hned jako první překladová jednotka bylo poměrně obtížné pochopit, co se těmito pokyny myslí,“ zmiňuje jeden ze studentů a poukazuje na případ, kdy je třeba pozorného čtení a hledání v kontextu celého textu, pro pochopení úvodních informací. To potvrzuje i další student, kterému se podařilo z kontextu vyvodit způsob, jakým k překladu přistoupit: „Bylo nutné pročíst zbytek návodu a důkladně prostudovat nákres klávesnice, abych poznal, co se snaží autor říct,“ tvrdí. Ne vždy se ovšem podaří z kontextu takto defektního textu informace vyčíst, jak potvrzuje jiná studentka: „Musela jsem nějakou dobu přemýšlet co to vlastně znamená, protože mi to sémanticky příliš nedávalo smysl. Dále jsem si

musela dohledávat, jak to tedy má být s funkcí myše u mini klávesnice, protože jsem to z výchozího textu nepochopila.“ V takovém případě je nutno volit mezi dvěma možnostmi, a to buď konzultace s autorem textu, nebo provedení vlastního výzkumu. Jelikož v tomto případě nebylo možné konzultovat s autorem VT, byla zvolena správná možnost dohledání informací mimo VT.

7.8.3 Technické pasáže

Jednou z pasáží označených jako problémové, byla i tato: *Slide the receiver out from the side of keyboard, and insert into the devices with a standard USB interface. Once connected, slide the power switch to the “On” position which located on the left side of the unit to establish the connection.* Studenti, kteří tuto pasáž označili za problémovou bohužel nenavrhli řešení, ovšem jeden z nich poukázal na důležitý úkaz: „Vzhledem k tomu, že jsem zařízení nikdy nedržel, nepoužíval, nevěděl jsem, jak správně přeložit instrukce v tomto odstavci,“ tvrdí. Toto tvrzení potvrzuje Byrnovy tipy zmiňované v teoretické části práce (kapitola 2.2), kde mimo jiné tvrdí, že technický překladatel by se měl seznamovat se všemožnými typy technických textů, ač může nabývat pocitu, že je nikdy nevyužije. Tyto znalosti totiž neslouží pouze pro konkrétní zařízení, ale díky vědomostem o fungování různých přístrojů získává překladatel technickou zdatnost a představu, jakým způsobem mohou fungovat i jiné přístroje.

7.8.4 Formátování a organizace

Problém formátování a organizace textu se vyskytuje napříč celým VT. Proto je častý výběr různých částí s tímto problémem očekáván. Ostatně to zmiňuje také jedna z dotazovaných studentek: „Organizace celého textu byla zmatečná, nadpisy nedávaly smysl, nebo neměly v textu v podstatě žádnou funkci. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla některé z nich vynechat a některé odstavce sdružit pod jeden společný nadpis (Bezpečnost při dopravě, Popis a funkce produktu...)“ Řešení, které zde studentka poskytuje, je dobrou volbou. Na stejný jev také poukazuje další student: „Nadpisy obecně: struktura textu byla velice zmatená, proto bylo nutné většinu nadpisů vypustit nebo alespoň přeformulovat.“ Jak je již uvedeno v kapitole 3.2 podle Fontanetové, při velmi chaotickém VT je možným řešením jeho překladu také restrukturalizace celého textu.

Jedním z problematických míst bylo označeno i již zmiňované místo *FN+Lock Selection Adjustable mouse speed two speed can be adjustable; FN+Touch the board the scrollbar look through the web*. Tentokrát ovšem v souvislosti právě s organizací textu. „Nebolo mi jasné, čo k čomu patrí, kde je koniec vety a aká je myšlienka textu,“ vyjadruje se jedna studentka. V tomto případě se skutečně jedná o velmi chaotickou výstavbu. Text zde sice není v pouze v jednom řádku a konce řádků mohou symbolizovat konce sdělení (VT k dispozici v příloze), ovšem ve skutečnosti tomu tak být nemusí. Absence jasného vymezení informačních jednotek z tohoto místa tvoří místo velmi obtížné.

7.8.5 Volba registru

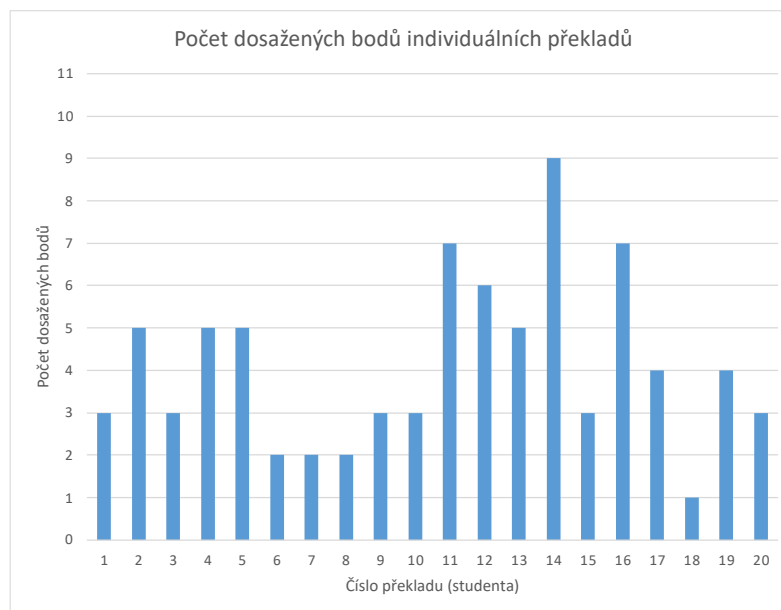
Hlavním problémem studentů z hlediska registru byla slovní spojení a obraty, které se v tomto typu textu nepoužívají. Studenty často identifikovaným problémem se stal následující úsek: *This is a wonderful combo, 2.4GHz MiniWireless QWERTY keyboard...* V případě některých studentů se jednalo o celou kapitolu *Overview*, tento úsek je pouze jejím začátkem. Tento úsek nepochybně nebyl problematickým pouze z hlediska registru, ovšem v této podkapitole je registr to, na co se analýza zaměřuje. „Tento segment jsem měl problém formátovat do češtiny, jelikož velká část odstavce neodpovídala vhodnému formátování příručky,“ sděluje jeden ze studentů. Další studentka sdílela následovně: „slovíčko wonderful ma prekvapilo, keďže si myslím, že sa väčšinou v návodoch na použitie nevyskytuje, návody by mali byť viac-menej objektivne.“ Jiný student znovu poukazuje na citově zabarvenou informaci na začátku úseku. Všichni tito studenti se v podstatě shodují a s jejich výroky se lze ztotožnit. Citově zabarvená slova dle analýzy paralelních textů skutečně do tohoto typu textu nepatří. Dále je studenty zpochybňován také výčet televizních stanic, ten ovšem při vhodně zvolených formulacích může posloužit alespoň jako vodítko autora původního záměru (viz vzorový překlad v příloze).

8 Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, do jaké míry se defektnost výchozího textu projevuje v cílových studentských překladech a dále také analyzovat míru těchto defektů ve vztahu k odpovědím na otázky položené v dotazníkovém šetření.

V teoretické části byla představena jednoduchá definice technického typu textu společně s požadavky na jeho překlad, které byly vymezeny převážně podle Jodyho Byrna. Dále byla také představena problematika defektních výchozích textů a mírou závažnosti defektů s využitím zdrojů od Mathildy Fontanetové, Michala Kubánka a Ondřeje Molnára. Nakonec byly v teoretické části představeny modely překladatelských kompetencí dle EMT a PACTE, které byly mezi sebou následně porovnávány z pohledu využití jednotlivých kompetencí při potýkání se s defekty ve výchozím textu. Praktická část byla uvedena představením způsobu výběru VT, následně byl popsán vzorek studentů a způsob zadání práce s dotazníky. V této části lze také nalézt stručný popis tvorby vzorového překladu, který byl následně používán při hodnocení. Finální podobu vzorového překladu i všechny studenty vyhotovené překlady s vyplněnými dotazníky je možné nalézt v příloze práce.

V rámci analýzy bylo nalezeno osm problematických (defektních) míst, která byla v individuálních překladech následně hodnocena. Tato místa byla rozdělena do tří rozdílných kategorií, a to konkrétně: terminologie, logická výstavba a pragmatika. S vyhodnocením každého individuálního překladu bylo tomuto překladu přiděleno také příslušné bodové hodnocení, které reprezentovalo úspěšnost v eliminaci zkoumaných defektů. Maximální počet bodů, které bylo možné za řešení získat, bylo jedenáct, což se nepodařilo získat žádnému z překladů (viz obrázek 3).

Obrázek 3: Graf s počtem dosažených bodů individuálních překladů

Maximální počet dosažených bodů byl devět, zatímco překlad s minimem dosažených bodů si vysloužil pouze jeden bod. Průměrem ze všech překladů byl následně výsledek 4,1 bodu, což zodpovídá zkoumanou otázku, do jaké míry se defektnost výchozího textu odráží do textu cílového. Zaokrouhleně se jedná o 37% úspěšnost eliminace defektů v cílovém textu, což znamená, že v průměru bylo v překladech zanecháno zaokrouhleně 63 % zkoumaných defektů. V tomto konkrétním výzkumu tedy lze uvést, že míra ponechání defektů v cílovém textu je u studentů poměrně vysoká.

Je ovšem nutné podotknout, že ze statistického hlediska s v této práci nejedná o vyloženě významnou skupinu, nýbrž pouze o omezený vzorek studentů, navíc ze dvou různých studijních oborů. Jednotlivé kategorie v rámci analýzy povětšinou nebyly zastoupeny rovnoměrně (viz např. kapitola 7.2). Výsledky analýzy překladů dle položených otázek v dotazníku také nehovoří jasně o tom, že by měly různé odpovědi vliv na konečnou míru defektů v CT. Je sice pravdou, že v některých kapitolách se to tak jevit může (viz např. kapitola 7.3), ovšem ve všech kapitolách se vyskytuje stále opakující se problém nízkého počtu zkoumaných překladů.

Na základě výsledků této práce její autor při dalším výzkumu doporučuje podrobit zkoumání většímu počtu překladů, případně i několika verzím výchozího textu. Jelikož měli studenti v tomto výzkumu na překlad sedm dní a překládali v prostředí vlastní volby, bylo pro přesnější výsledky také vhodné zajistit vhodné monitorovaný prostor, a obdržená data následně podrobit skutečnému statistickému

modelu, namísto bodového hodnocení vybraných úseků. Překládajícím studentům by také bylo vhodné doporučit využití konzultace paralelních textů pro lepší představu, jak má text takového typu vypadat, ať už v rámci použitého registru, či formátování a stylizace.

9 Summary

The aim of this bachelor thesis was to find out to what extent the defectiveness of the source text is reflected in the target student translations and to analyze the extent of these defects in relation to the answers to the questions asked in the questionnaire survey.

This thesis is divided into a theoretical and a practical part. The first chapter of the theoretical part aims to briefly introduce the technical text, and then, for the needs of this thesis, it denotes the technical text from the reader's view and describes their needs according to Jody Byrne. The last part of the first chapter informs about the requirements for the translation of technical text, the need to specialize, and provides Byrne's general tips on how to do so. The second chapter of the theoretical part focuses on the defectiveness of the source text. It provides a look into how the source text quality influences the target text quality, meaning the translator should do a proper analysis of the source text. It also provides an idea why do defective texts tend to appear more often in the recent time, and then discusses the severity of various defects and delivers the suggestion of Fontanet how to approach a defective text. In the next chapter, two major translation competence models can be found. The thesis briefly describes the individual competences by EMT and PACTE, then proceeds to compare these individual competences to the degree of use when dealing with defects in the source text.

The practical part is introduced by the chapter of methodology, describing the process of choosing the defective source text of the ideal length, difficulty, and defectiveness. The chosen source text can be found in the thesis' attachments along with all the students' translations, the questionnaire, and the sample translation (more about these later in this chapter). Then, the chapter of methodology provides a proper description of students chosen to participate in this thesis, the conditions under which the students conducted their translations, the creation of the sample translation which was used as a model which all the students' translations were compared to. Lastly, the chapter of methodology describes all the questions in the questionnaire individually, explaining why exactly they were chosen. The next chapter identifies eight defective areas of the source text and explains the point-acquiring system of individual translations. The defective areas are split into three categories, them being: terminology, logic construction (formatting), pragmatics.

As mentioned, each translation would earn a relevant score of points which were used to evaluate these translations. The better the score, the less defective the target text proved to be. The maximum points that could have been earned was 11, none of the translations being able to reach this. The best score was nine points, the lowest was a single point. The average score of all the translations was 4,1 points, which means an average of 37 % succession rate in eliminating the defects in the target text, which is quite a low score. Therefore, circa 63 % of defects managed to get all the way through the translation process to the target text. The translations were also analyzed in relation to the responses to the questionnaire, but none of the questions (or answers) proved much significant. One of the reasons for this might be the group under the study being rather small. The students also did not share only one field of study, since they were mixed students of English philology and students of English translation and interpreting.

For further research, the author of this thesis recommends involving a bigger group, so the data received are much more relevant. Since the students in this research had seven days to translate and were translating in a setting of their own choosing, it is also advised to provide a suitably monitored space for more accurate results, and then subject the data received to a true statistical model, rather than scoring selected sections.

10 Seznam použité literatury

- BYRNE, Jody. 2014. *Scientific and technical translation explained: A nuts and bolts guide for beginners*. Routledge.
- CRYSTAL, David. 1997. *English as a Global Language*. Cambridge University Press.
- FONTANET, Mathilde. 2013. *The technical Translator: the Sherlock Holmes of Translation?* In: *The ATA chronicle*, vol. XLII, n° 7, p. 18–26.
- CHOMSKY, Noam. 1957. *Syntactic Structures*. The Hague/Paris: Mouton Publishers.
- KUBÁNEK, Michal, a Ondřej Molnár. 2012. “*Source Text Quality in Translation*.” Poster prezentovaný na 20. Sympoziu EST: Same Place, Different Times, Vídeň, 27.–28. září.
- KUBÁNEK, Michal, a Ondřej Molnár. 2015. “*Kvalita zdrojového textu v překladatelském procesu*.” In: ZEHNALOVÁ, Jitka (ed.). *Kvalita a hodnocení překladu: modely a aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého, Olomouc modern language monographs.
- LEVÝ, Jiří. 2012. *Umění překlada*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof.
- MUNDAY, Jeremy. 2009. *The Routledge Companion to Translation Studies*. Přepřac. vyd. Londýn: Routledge
- NEUBERT, Albrecht, a Gregory M. Shreve. 1992. *Translation as Text*. Kent: Kent State University Press.
- NORD, Christiane. 1997. *Defining translation functions. The translation brief as a guideline for the trainee translator*. *Ilha do Desterro*, 33: 41-55.
- NIDA, Eugene A., a Charles R. Taber. 1974. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E. J. Brill.
- PACTE. 2003. “*Building a Translation Competence Model*.” In: Alves, F. (ed.), *Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research*, Amsterdam: John Benjamins.
- POIBEAU, Thierry. 2017. *Machine translation*. MIT Press.
- SAVORY, T. H. 1968. *The Art of Translation*. London: Cape.
- SHELTON, J. H. 1994. *Handbook for Technical Writing*. Lincolnwood, Ill., USA: NTC Business Books

ZEHNALOVÁ, Jitka a kolektiv. 2015. *Kvalita a hodnocení překladu: modely a aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

11 Přílohy

Příloha 1: Originální znění tabulky 1 (Byrne 2014, 32)

Reader	Reasons for reading	Considerations
Expert User	A quick overview to get started, then detailed information.	Different types of user: system administrators, programmers, etc. Usually in a hurry and will quickly skip to relevant sections of text.
Technician	Identify and perform procedures, locate components etc.	Often reads in a work area – information must be easily accessible and digestible, physical document needs to be large print and fold open on a desk or the floor.
Transfer User	Problem-solving, to fill in gaps in existing knowledge	Tries to solve problems alone but needs clear help when previous knowledge proves inadequate. May need comparisons and trouble-shooting information.
Rote User	Interested in clear step-by-step instructions needed to perform a very specific task.	Instructions must be clear, unambiguous and short. There should be no unnecessary information and may contain lots of diagrams.
Novice	Needs a general overview and introduction to subject; to solve problems and in time, more detailed information.	Usually has very little background knowledge and requires slower pace of information with frequent explanations and definitions to build up background knowledge. Requires carefully paced step-by-step information.
General Reader	General interest, curiosity, boredom	Does not need to understand everything. Could be a potential customer or employee so documents need to be grammatical, professional and well presented to create good impression of company.

Příloha 2: Vzorový překlad VT

Tlačítko FN + Mezerník

Umožňuje přepínat citlivost myši

Tlačítko FN + Dotyk scrollovací části touchpadu

Prohlížení webu

Bezpečnostní upozornění

Obecně

Aby nedošlo ke zranění, úmrtí osob nebo poškození zařízení, dodržujte pokyny obsažené v této uživatelské příručce. Zařízení je vybaveno lithium-iontovým akumulátorem, proto zamezte styku zařízení s vodou a nenechávejte zařízení po delší dobu ve vlhkém prostředí, aby nedošlo k jeho poškození.

Bezpečnost provozu

Nepoužívejte zařízení během řízení. Před použitím zařízení vždy zastavte na bezpečném místě.

Zařízení vypněte:

1) v letadlech

Toto elektronické bezdrátové zařízení může rušit komunikační systémy letadel. Proto jej před nástupem do letadla vypněte.

2) v přítomnosti nebezpečných látek

Zařízení vypněte také na čerpacích stanicích, v blízkosti pohonných hmot a chemických látek a v dalších prostorách s nebezpečnými látkami.

3) v nemocnici

Dále zařízení vypněte i v oblastech, kde platí zákaz používání bezdrátových zařízení. Bezdrátová zařízení mohou rušit implantované kardiostimulátory, naslouchadla a další zdravotnické implantáty.

Rušení

Všechna další bezdrátová zařízení mohou být zdrojem rušení, které může mít vliv na funkci tohoto zařízení.

Příslušenství

Používejte pouze příslušenství doporučená výrobcem. Používejte přiložený nabíjecí kabel. Použití jiných nabíjecích zařízení může být nebezpečné.

Popis produktu

Balení obsahuje bezdrátovou multifunkční 2,4GHz klávesnici QWERTY s touchpadem a USB přijímač. Klávesnice je vhodná pro učitele, obchodní zástupce a přednášející, kterým ulehčí práci s prezentací a umožní jim používat počítač bezdrátově v okruhu až 9 metrů. Pomocí bezdrátové klávesnice a myši s touchpadem lze jednoduše procházet snímky v prezentaci, změnit nastavení obrazovky, psát na obrazovku nebo zvýraznit slova a objekty. Pokud chcete sledovat internetovou televizi na standardní televizi s využitím vysokorychlostního připojení a počítače, stačí použít toto bezdrátové zařízení, díky kterému nebudete muset fyzicky dojít k počítači pro zvolení programu, ale zvolíte ho z pohodlí svého křesla.

Úvod

Základní informace

Touchpad

Toto zařízení je vybaveno inovativní funkcí simulující použití kolečka myši. Současné stisknutí tlačítka Fn a pohyb prstu po scrollovací části touchpadu nahrazuje funkci kolečka myši, což vám usnadní prohlížení webů nebo upravování dokumentů.

Připojení zařízení

Vysuňte přijímač z klávesnice a připojte jej k USB konektoru svého počítače či jiného zařízení. Pro připojení přepněte vypínač na levé straně zařízení do polohy „On“ (Zapnuto).

Režim spánku a probuzení

Zařízení je vybaveno automatickými režimy spánku a probuzení. V případě dlouhodobé neaktivity se zařízení automaticky přepne do režimu spánku. Během režimu spánku lze zařízení probudit stisknutím libovolného tlačítka. Přijímač zůstane i během režimu spánku aktivní, což signalizuje blikání kontrolky rádiového přenosu.

Vypnutí zařízení

Pro vypnutí zařízení přepněte vypínač do polohy „Off“ (Vypnuto). Z počítače odpojte USB přijímač a vsuňte jej zpět do příslušného slotu v zařízení.

Nabíjení baterie (pouze pro verzi A)

Zařízení má vestavěný lithium-iontový akumulátor. Používejte pouze ověřené nabíječky a nabíjecí kabely. Zařízení před prvním použitím plně nabijte. Zařízení lze používat i po dobu nabíjení, ale tím se tato doba prodlouží. Když se baterie blíží k vybití, rozblíká se varovná kontrolka nízkého napětí. Pokud se baterie zcela vybijí, zařízení se automaticky vypne.

Poznámka: Toto zařízení je k dostání ve dvou verzích.

Verze A: vestavěný lithium-iontový akumulátor s dobíjením přes USB.

Verze B: 2x AAA baterie. Tato verze nepodporuje funkci nabíjení.

Autor: Jan Hejtmánek

Vedoucí práce: Mgr. Michal Kubánek

Katedra: Katedra anglistiky a amerikanistiky

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Název česky: Projevy defektů výchozího textu ve studentských překladech

Název anglicky: Displays of defects of the source text in student translations

Počet slov: 10 663

Počet znaků: 73 101

Anotace:

Cílem této bakalářské práce je zjistit, do jaké míry se defektnost výchozího textu technického typu odráží do cílových studentských překladů, a také analyzovat tyto překlady ve vztahu k odpovědím dotazníkového šetření. Teoretická část stručně popisuje základní rysy technického textu a s tím spojené náležitosti k jeho překladu. Věnuje se také holistickému popisu dvou významných modelů překladatelských kompetencí a jednotlivé kompetence porovnává ve vztahu k míře upotřebení při potýkání se s defekty ve výchozím textu. Praktická část se poté zabývá analýzou vyhotovených studentských překladů na základě autorem stanovených kritérií. Dále jsou na základě dotazníků vyhodnoceny a analyzovány korelace mezi odpověďmi studentů a jimi vyhotovenými překlady.

Klíčová slova: překlad, studentský překlad, překlad z angličtiny do češtiny, defektní text, kvalita výchozího textu, projevy defektů, technický text

Abstract:

The aim of this bachelor thesis is to find out to what extent the defectiveness of the source technical text is reflected in the target students' translations and to analyze these translations in relation to the answers to the questionnaire survey. The theoretical part briefly describes the basic features of a technical text and the related requirements for its translations. A part of the thesis is also devoted to a holistic description of two prominent models of translation competencies, comparing them to the degree of use when dealing with defects in the source text. The practical part

deals with an analysis of the mentioned students' translations using the author's criteria. Furthermore, the correlations between students' questionnaire answers and their translations are analyzed and evaluated.

Keywords: translation, student translation, translation from English to Czech, defective text, source text quality, displays of defects, technical text